

«I FEEL UKRAINIAN...»: GENRE-THEMATIC MARKERS
OF THE CREATIVE WORK OF VASYL VYSHYVANYI

Zhylenko Iryna,

Sumy State University, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1982-710X

Corresponding author: zhylenko@journ.sumdu.edu.ua

Abstract. *The present article focuses on creative work of Wilhelm von Habsburg (Vasyl Vyshyvanyi), who perceived Ukraine and the Ukrainian and mentality so deeply that he became a patriot of the country. Vasyl Vyshyvanyi is the author of the poem collection «Mynayut Dni...» (1921) and miniature fragmentary prose published in the magazine «Volya» (1920).*

The relevance of his work is outlined, as in a difficult time for Ukraine, attention should be paid to little-known figures who shaped Ukrainian history day by day and remained faithful to their cause till the end. The goal of the present work lies in elucidating the genre-thematic markers of Vasyl Vyshyvanyi's creative work.

The article clarifies leading motives of the collection of his poems: the heroic struggle accompanied by the hope for victory, the transience of life and mourning for fallen soldiers, existentialism and the search for homeland, the beauty of Ukrainian song and the nature of Ukraine.

Considering Vasyl Vyshyvanyi's works as representative of the creative work of Sich Riflemen writers, it is suggested to view his poems as songwriting, highlighting some types of literary-origin songs: the call song, lyrical march, elegy song, humorous song, anthem march.

The main marker of Vasyl Vyshyvanyi's work is emphasized as a “tragic optimist” (D. Dontsov). This is traced both in poetry and in prose poems.

Ukrainian symbols (willow, rocks, mountain song, nightingale, charms of the night), as well as toponyms (Karpathians, Tscheremosch, Chervonohor, Hutsul Region, Pokuttia) abound on the pages of his sparse but so sincere creative heritage, the main marker of which is Ukrainianness.

Keywords: *Wilhelm Habsburg, Vasyl Vyshyvanyi, Ukrainianness, existentialism, homeland, prose poetry, motifs, toponyms, song types.*

Received: 18 May, 2024

Revised: 25 May, 2024

Accepted: 27 May, 2024

How to cite: Zhylenko I. (2024). «I Feel Ukrainian...»: Genre-Thematic Markers of the Creative Work of Vasyl Vyshyvanyi. *Philological Treatises*, 16(1). [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16\(1\)-23](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16(1)-23)

Copyright: © 2024 by the authors. For open-access publication within the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC)

«ПОЧУВАЮ СЕБЕ УКРАЇНЦЕМ...»: ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНІ МАРКЕРИ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ВИШИВАНОВОГО

Жиленко Ірина,

Сумський державний університет, Україна

ORCID ID 0000-0002-1982-710X

Автор, відповідальний за листування: zhylenko@journ.sumdu.edu.ua

Анотація. Розглядається художня творчість Вільгельма фон Габсбурга (Василя Вишиваного), який сприйняв Україну і українську ментальність так глибоко, що став патріотом нашої країни. Василь Вишиваний – автор збірки поезій «Минають дні...» (1921) і мініатюрно-фрагментарної прози, надрукованої у часописі «Воля» (1920).

У роботі окреслено актуальність, адже у складний для України час варто звертати увагу на маловідомі постаті, які творили українську історію і залишилися вірними своїй справі. Визначено мету – з'ясування жанрово-тематичних маркерів творчості Василя Вишиваного.

У статті з'ясовано провідні мотиви його збірки поезії: героїка боротьби і надія на перемогу, скороминучість життя і сум за полеглими воїнами, екзистенція і пошуки батьківщини, краса української пісні і природа України.

Розглядаючи твори Василя Вишиваного як представника стрілецької творчості, запропоновано поглянути на його вірші як на пісенну творчість, виокремивши деякі різновиди пісень літературного походження: пісня-заклик, ліричний марш, пісня-елегія, жартівлива пісня, гимн-марш.

Наголошується на одному з головних особливостей творчості Василя Вишиваного як «трагічного оптиміста» (Д. Донцов). Це прослідковано як у поезії, так і у віршах у прозі.

Українські символи (верба, скелі, гірська пісня, соловейко, чари ночі), а також топоніми (Карпати, Черемош, Чорногора, Гуцульщина, Покуття) рясніють на сторінках його нечисленної, але такої щирої творчої спадщини, головний маркер якої – українськість.

Ключові слова: Вільгельм Габсбург, Василь Вишиваний, українськість, маркер, символ, екзистенційність, батьківщина, поезія в прозі, мотиви, топоніми, різновиди пісень.

Отримано: 18 травня 2024 р.

Отримано після доопрацювання: 25 травня 2024 р.

Затверджено: 27 травня 2024 р.

Як цитувати: Жиленко І. (2024). «Почуваю себе українцем...»: жанрово тематичні маркери творчості Василя Вишиваного. *Філологічні трактати*, 16(1).

[https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16\(1\)-23](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16(1)-23)

Вступ

З огляду на сучасну ситуацію, коли Україна змушена виборювати свою незалежність, варто пригадати особистість, яка свого часу відіграла важливу роль в історії країни. Мова йде про Василя Вишиваного (1895–1948), австрійського ерцгерцога Вільгельма Франца фон Габсбурга-Лотрінгена – політика, дипломата, поета, полковника Легіону Українських Січових Стрільців. Людина, яка з юнацьких літ вивчила українську мову і так полюбила нашу країну, що розірвала стосунки зі своєю родиною, відмовилася від спокус безтурботного життя і присвятила його служінню Україні, не може не викликати захоплення і в наш час. Лариса Стрельська, що досліджувала життєпис Вільгельма фон Габсбурга, на початку своєї розвідки виокремила ряд несполучних означень щодо нього: «блудний син» для своїх кровних батьків і велика надія для поневолених українців; людина з галереї «ідеалістів-

романтиків», «фантастів» і професійний військовий діяч; поет-лірик і реальний претендент на булаву гетьмана України; нащадок давньої королівської династії Габсбургів і послідовний борець за звільнення українського народу з-під ярма двох найбільших імперій – Австро-Угорської і Російської» (Стрельська, 2007).

Отже, надто неоднозначною була постать Василя Вишиваного. До того ж і ставлення до нього постійно змінювалося. У 1920-ті рр. воно коливалося від поваги простих людей, селян, до прискіпливого, часом недовірливого ставлення політичних кіл України щодо його діяльності. Потім був певний час забуття у радянські часи, але через втручання у хід історії України, зв'язки з лідерами ОУН та УНР, співпрацю з англійською і французькою розвідками увага каральних органів залишалася до нього пильною протягом років. У Відні 1947 р., коли Василь Вишиваний вийшов з дому, його викрали. Це відбувалося за відпрацьованою схемою, до того ж велика кількість долучених до справи документів (витяги із довідок, агентурних повідомлень) була датована ще 1920–1930-ми рр. «Для того, щоб скласти цілісну картину так званої антирадянської контрреволюційної діяльності Вишиваного, чекісти вдалися до ретельного вивчення архівних літерних справ за минулі роки. Із розрізнених матеріалів перед ними постав образ переконаного, послідовного, зятятого, із великими впливовими зв'язками борця за українські інтереси» (Радіо Свобода, 2021).

Дискусія

У 2008 р. фахівець з історії Центрально-Східної Європи професор Тімоті Снайдер, дослідивши 20 архівних збірок різних країн, випустив біографічну працю «Червоний князь», у якій на тлі української історії та загальноєвропейського історичного нарративу детально презентував життєвий шлях Вільгельма Габсбурга. А смерть його, як вважає історик, «тісно пов'язана зі сталінським винищенням населення Західної України, що найбільше відмінна від Росії, найбільше зорієнтована на європейські політичні й суспільні цінності» (Гентош, 2010).

Детальну інформацію про життя українського патріота містять книга спогадів Никифора Гірняка (1956) і нарис Євгена Онацького (1965), у яких кожен по-своєму подає історію видатної особистості. Перша, крім детальних біографічних відомостей, що охоплювали усього 26 місяців життя, містила листування автора з Вишиваним, його вірш «До зброї!» й працю Володимира Дорошенка «Українські січові стрільці в діях України» (Гірняк, 1956). Портретний нарис Онацького охоплює загалом основні періоди життя, більше зупиняючись на еміграційному етапі Василя Вишиваного.

Цікавість до постаті Василя Вишиваного з'явилася з початком перебудови. Саме тоді були надруковані спогади Романа Новосада на сторінках часопису «Україна» (Новосад, 1992, с. 25). На межі століть постать Василя Вишиваного зацікавила вітчизняних істориків Юрія Терещенка і Тетяну Осташко. Друге видання їхнього дослідження містить не лише інформацію про Василя Вишиваного, а й матеріали слідчої справи В. Габсбурга, його мемуари й деякі художні твори, листування з К. Гужковським, М. Васильком, Є. Чикаленком, М. Ганкевичем, митрополитом А. Шептицьким та іншими політичними діячами (Терещенко, Осташко, 2011).

Варто згадати й деякі поради науковцям від представників еміграції. Так, М. Брадович зауважував, що смерть Вишиваного мала спонукати істориків зібрати матеріали і спогади про нього, адже це «їх обов'язок не лише до шляхетної особи архикнязя, а й у відношенні до того відтинку історії оборони Європи перед московською навалою, в якому він брав участь у межах українських збройних сил» (Цит. за: Гірняк, 1956, с. 37). Справедливо наголошував і Євген Онацький: «Ми повинні шанувати пам'ять тих чужинців, що присвячують своє життя українській визвольній ідеї і не бояться принести за неї й найбільші жертви» (Онацький, 1965, с. 124).

Певною мірою ці настанови вже виконують історики, і суспільно-історичний аспект діяльності Вільгельма Габсбурга доволі досліджений, натомість філологічний

чекає серйозної роботи. Твори Василя Вишиваного помістив до антології «Стрілецька Голгофа» Тарас Салига (1992). Побіжні згадки можна зустріти у дослідженнях, пов'язаних з вивченням стрілецької теми. Ірина Роздольська, вивчаючи феномен Січових стрільців, окремо зупинилася на поетичних координатах поетичної збірки Вишиваного (Роздольська, 2018). З огляду на обмежену увагу до вивчення творчості Василя Вишиваного, варто з'ясувати основні маркери його українськості, у чому й постає *актуальність* нашої розвідки.

Мета роботи: визначити жанрово-тематичні особливості відомих на сьогодні творів Василя Вишиваного – збірки «Минають дні...» (1921), а також мініатюрно-фрагментарної прози, надрукованої на сторінках часопису «Воля» (1920).

Результати дослідження

Зазначимо, що деякі з віршів, що увійшли до збірки «Минають дні...» (1921), були надруковані у 1920 р. в журналі «Воля», який видавав В. Піснячевський, а фінансував видання Василь Вишиваний. Також у «Волі» були вміщені його мініатюрно-фрагментарна проза і публіцистичні роботи. Усі твори написані українською.

У своїх мемуарах Василь Вишиваний писав, що з 14 років у батьківському домі вперше почув про українців, яких поляки називали «русинами» і висказувалися про них як про розбишаків, бандитів. Щоб перевірити, чи це правда, у 17 років хлопець вирішив поїхати і «придивитися тому страшному племені». Скрізь серед гуцулів шукав він «українських розбишаків», однак не знайшов, натомість після цієї подорожі він «зовсім змінився» (Терещенко, Осташко, 2011, с. 124–125). Коли ж Вільгельм Габсбург став сотником 13-го полку уланів і під його началом служили українські хлопці, то це теж його спонукало до вивчення української, щоб спілкуватися з ними їхньою мовою. Його підлеглі ставилися до Вільгельма зі щирістю й любов'ю, а один з них «привіз йому з відпустки вишивану сорочку, яку ерцгерцог носив залюбки, що згодом і принесло йому українське ім'я Василь Вишиваний (Терещенко, Осташко, 2011, с. 10). У спогадах він не шкодував виразних засобів щодо українців. Василь Вишиваний вважав, що вони мають «національну українську свідомість», високу мораль, «найкращі жовніри», хоча «трохи подібні до овець: як мають провід, котрому вірять, то підуть в огонь і в воду тай виконають навіть річі, які виглядають неможливими до виконання». Такий воїн «витривалий на голод і нужду, на труди й невігоди». Одна є хиба в українського вояка – він «занадто добродушний», а це призводить його до того, що він, «навіть покривджений, не протестує і не жалується». Підсумовуючи, мемуарист стверджував: «Словом уважаю українського жовніра за першорядний матеріал в світі» (Терещенко, Осташко (2011), с. 128–129). Його сотню, яка складалася тільки з українців, прозивали «червоною, або соціалістичною», а його самого – «червоним принцом». Вишиваний писав: «Розуміється, соціалістом прозвали мене <...> тільки тому, що я старався, щоб кожний мій козак мав українську синьо-жовту відзнаку» (Терещенко, Осташко (2011), с. 128).

Спробуємо виокремити провідні мотиви збірки поезій «Минають дні...», що вийшла друком у Відні 1921 р.:

-Героїка боротьби і надія на перемогу:

До збруї! До збруї, стрільці!
Зірвіться, ламайте кайдани! («До збруї!»)
Я сильно надіюсь, що прийде хвилина,
Весь світ запалає огнями –
І воля народів, щаслива година
Братерство воскресне між нами («Надія»)
Прийде хвиля і воля,
Увільнить нас з ганьби ярма («Любов матері»)

-Скороминучість життя і сум за полеглими вояками:

Минають дні розкішного кохання,

Минають дні журби... («Минають дні...»)
Бо жаль йому, що вся краса зів'яне,
Все, чим жив, минається, вмирає («Осінь в горах»)

-Пошуки батьківщини, екзистенція:

Не знаєш, як сумно шукати
Батьківщину другу, як важко! («Заздрість»)
Розплились найкращі надії,
Минулося з ними життя...
...Самітним в чужині блукаю
І думи голублю свої («Потіха нещасного»)

-Краса природи України, радість життя:

Сріблом сяє ніч в Карпатах...
В ясній світлі місяченька
Черемош внизу сріблиться (ГЧорногора)
Солódко так звучить і мило
В краю Гуцулів, в полонині,
І повна радощів для тебе
Звучить у серці, в батьківщині... («На полонині»)
І кличу звінко, голосно, бо знаю,
Що гірський світ – він мій! («Весело, гей!»)

Головними маркерами українськості у віршах є топоніми: Велика Україна, Чорногора, Піп-Іван, Карпати, Черемош, край Гуцулів, Гуцульщина, Покуття.

Ставлення науковців і письменників до поезії Василя Вишиваного – протилежне. Тімоті Снайдер писав: «У поезії, що її Вільгельм написав про війну, він романтично стверджував, що майбутнє України можна було бачити через «краплю червоної крові», через страждання його вояків» (Снайдер, 2011, с. 92). Натомість його сучасник письменник Василь Королів-Старий був невисокої думки про вірші Вишиваного, називав їх нікчемними: «збірка нікчемних віршів» (Чикаленко, 2015, с. 237). Звичайно, що високої якості вони не мають, натомість варто пам'ятати, що вони створювалися в умовах війни, до того ж людиною, для якої українська не була рідною з дитинства. Оponує Короліву-Старому сучасний науковець Микола Лазарович, який, аналізуючи поетичний доробок Українських Січових Стрільців, зауважив, що «він творився у фронтових умовах, нерідко в проміжках між боями, а тому не завжди вдавалося й не завжди була можливість до кінця відшліфувати ту чи іншу строфу та надати їй відповідного звучання». Науковець слушно зауважує, що їхня поезія, «поряд з іншими жанрами стрілецької творчості є насамперед свідченням тих думок, настроїв і почувань, які панували в стрілецькому середовищі й які давали натхнення як для музи, так і для боротьби» (Лазарович, 2003).

Про любов до української пісні є багато свідчень від самого Вільгельма. Учився він української мови «на національних піснях», про що неодноразово згадував у листах. «Найщасливіший час для мене – це вечори, коли мої українці співають українські пісні, тоді проминають у моїх думках щасливі часи...», «Вечорами ми завжди разом співаємо українські пісні та налаштуємо себе на майбутню боротьбу», – писав у 1916 р. до барона К. Гужковського (Терещенко, Осташко, 2011, с. 151).

У вірші «На полонині» відчутна глибока любов до української пісні:

З далека чую згуки тихі.
Несуться тужно і поволі.
Звучать вони, як рідна пісня,
Якої ще не чув ніколи... («Минають дні», с. 12)

Крім українських письменників, хто склав на нього першочергове враження (Франко, Федькович, Стефаник, Хоткевич, Шевченко, якого «читав із запалом»), мала значення ще й «уся стрілецька література» (Терещенко, Осташко (2011, с. 131). Якщо уважно прочитати вірші Василя Вишиваного, то складеться враження, що деякі з них можуть бути покладені на музику, як більшість стрілецької поезії. У багатьох віршах

присутні основні показники пісні: виразна ритмізація, повторюваність віршів строфи, синтаксичний паралелізм, проста синтаксична будова. Наталія Кобрин, досліджуючи стрілецькі пісні літературного походження, подає широку амплітуду цих жанрових різновидів (Кобрин, 2007). Певною мірою поезія Василя Вишиваного теж підпадає під її визначення. Назвемо деякі з них.

«До збруї!» – *пісня-заклик*. Їх відрізняють «підкреслені фанфарні інтонації», «прості і невибагливі мелодії нагадують січові та сокільські марші чи музичні команди, лунають наче звуки бойової сурми», «в ній поєднуються ритмічні групи, спізвучні до командних музичних сигналів» (Кобрин, с. 47–48):

До збруї! До збруї стрільці!
Велика Україна повстане
І в купелі крові воскреснуть мерці
І радість до краю загляне.

«Минають дні...» – *ліричний марш*, у якому «постає картина останнього, вирішального походу, що може принести загибель або перемогу, виникає передчуття трагедії і, водночас, розуміння невмирущості слави національно-визвольних змагань», «піднесення початкових днів боротьби, але віддзеркалює переживання складних воєнних буднів» (Кобрин, 2007, с. 49) :

Минають дні розкішного кохання,
Минають дні журби,
Минають дні великого страждання,
Важкої боротьби...
Одна по них у нас луна остане,
Із тих минулих днів,

Що в серце наше мов весна загляне,
Мов привид майських снів.

«Любов матери» – *елегія* – «жаль-туга за рідними і прощання з колишнім життям», це «вражаючий, сповнений туги і нестерпного сердечного болю» твір (Кобрин, 2007, с. 55–56), це плач матері за сином:

Не можу, не можу заснути,
Являється вічно мій син;
В кайдани залізні закутий
І мертві товариші з ним.
За волю країни ти згинув.
І де ти спочив! – озовись!
Мене сиротою ти кинув,
А клявся, що вернеш колись...

У творі присутній дорогий кожному воякові образ матері, це символ самої України, яка «в сині героя любить» і вірить, що «прийде хвиля і воля/увільнить нас з ганьби ярма».

«Весело гей!» – можна віднести до *жартівливої, танцювальної пісні*: вона «пронизана радістю близької, майже реальної можливості звільнення» (Кобрин, 2007, с. 56–57):

Весело, гей! я світ вітаю,
Як володар той нарід свій.
І кличу звінко, голосно, бо знаю,
Що гірський світ – він мій!

Згадаємо ще одну пісню, яку варто віднести до *гимну-маршу* – «Лунає клич, луна грімкий», що увійшла до «Співанку українських січових стрільців». Автори її – К. Вільгельм та І. Лотоцький:

Лунає клич, луна грімкий:
Вперед, вперед у бій святий!
У бій, у бій за рідний край!
За нарід свій в ряди ставай!

Україно! Спокійна будь.

Тверда, мов сталь, стрілецька груди! (Сьпіваник, 1918, с. 60)

Ймовірно, перше ім'я – це князь Вільгельм Габсбург. Але вже інші пісенники, що виходили пізніше, містять лише авторство І. Лотоцького. Вважаємо, що тут вкралася помилка – має бути А. (Антін) Лотоцький – письменник та учасник національно-визвольних змагань (Лунає клич, 2005), який, як і Л. Лепкий, Р. Купчинський, М. Гайворонський – автори пісень січових стрільців – теж мав певний вплив на творчість Василя Вишиваного.

Літературознавці звертають увагу на теми спорідненості творів Вишиваного з українськими авторами. Погодимось з Юрієм Хорунжим, який вважав, що у віршах Василя Вишиваного відчутний вплив багатьох письменників – Т. Шевченка, О. Олеса, Г. Чупринки, С. Черкасенка (Хорунжий). Ірина Роздольська теж прослідкувала спорідненість авторської поетичної свідомості з Шевченковою. До того ж дослідниця зосередила увагу на екзистенції ліричного героя, з чим, безсумнівно, погоджуємося (Роздольська, 2018, с. 432). Це можна підтвердити ще й звертанням автора до кількісного вживання у творах слів-номінативів та спільнокореневих з ними, що відносять читача до мінус-гармонійної ситуації війни: туга (4 рази), смерть (3 рази), сльози (5 разів), страждання (3 рази), горе (2 рази), смерть (вмирати/мерці/мре – 4/9/4 рази), сум (8 разів), журба (5 разів), ридає (5 разів), плаче (3 рази), рани (3 рази). Деякі вірші містять глибоке танатологічне навантаження, навіть естетизують смерть:

Осінній вітер жалісно скиглить.

Журливу вістку він несе

З риданням вітру вістка мчить:

Природа мре! Природа мре! («Осінній вітер»)

Страждання все життя та сльози,

Терпіння й безконечна мука... («Розпука»)

Всміхнеться нещасному воля

Цілуєчи смертю його («Погіха нещасного») (Вишиваний, 1921, с. 13, 25).

Зважаючи, що поезії Василя Вишиваного були написані у нарративах стрілецької літератури, коли поруч зображувалося героїчне і трагічне, коли життя і смерть йшли пліч-о-пліч, можна позначити її як особливу філософію життя – «трагічний оптимізм» (Д. Донцов): наприклад, як у творі «Вірлиний крик»:

І цвів би на Покуття досі

Чудовий, ясний май,

Якби у смертному покосі

Не повалився гай

Днесь голод, смерть, кати

В Гуцульщині гуляють;

І змучені брати

Заковані вмирають (Вишиваний, 1921, с. 22–23).

Таким чином, поруч з названою вище слізно-журливою лексикою, автор подає позитивно-оцінну лексику: сонце (6 разів), ніч (13 разів), зоря (8 разів), гори (14 разів), герой (3 рази), гей (4 рази), радість (4 рази), квіти (8 разів). Такі різні, але об'єднані в одному вірші, доводять існування трагічно-оптимістичної тональності.

Зауважимо, що скелі, гори у Василя Вишиваного – один із найулюбленіших мотивів як у поезії, так і в малоформатній прозі, про що мова далі.

«Цвинтар», «Діти» і «Моя верба» об'єднані автором у публікацію «Нариси» (Вишиваний, 1920). Однак це модерна проза, явище ХХ ст. Ймовірно, їх можна віднести до жанру поезія в прозі – це самобутній, лаконічний синтетичний жанр, який є «наближеним за формою представлення до прози, а за мелодикою, підвищеною емоційністю та ліричним сюжетом з елементами спорадичного римування – до поезії» (Жиленко, 2018, с. 331).

Головні мотиви поезії в прозі «Цвинтар» коливаються від вічних, величних – моря, скель, квітів, кипарисів – до екзистенціальних: «Море, море, широке безбрежне

море! Блакитне стелеться воно перед очима. Скелі купаються в морі. Вода грається з ними, мие їх, б'є їх, цілує і вколисує їх піснею своєю».

Поступово величне наповнення твору переходить в екзистенціальні символи цвинтаря, хрестів, смерті, які доповнюються думками про безіменного героя: «Високо над скелями маленький *цвинтар* села Люсин. В гущавині темних кипарисів ховається він. Троянди цвітуть поміж *хрестами* – білі, жовті, рожеві, та кровавочервоні. Бідненькі прості хрести встають поміж квітами. А під ними сплять віковичним сном непомітні *герої...*». Постскриптом до поезії в прозі теж позначений мінус-гармонійним мотивом війни, який за допомогою повтору «ніхто» створює своєрідне крещендо безвиході: «Війна розпочалася, кривава, страшна. Тисячі гинули марно, без сліду. Ніхто їх не споминав. Ніхто не голубив. Ніхто не співав їм про дні минулі, про вічний спокій. Ніхто не приходив на їх забуті могили (Вишиваний, 1920, с. 536).

Продовженням зазначених нами мотивів у поетичній збірці є ще два твори малоформатної прози – «Діти» і «Моя верба». У них теж містяться думки про скороминучість життя, про долю України: «Я люблю дітей – вони золотого безрадісного убогого фантазією життя. Вертайте дитячі дні! Вертайте дитячі забави!» І вже у наступному абзаці тональність кардинально змінюється: автор порівнює Україну з дитиною: «Україна, як дитина, маленька, золота. Вона росте! Колись з неї буде сильна, дужа і могутня людина!». І знову несподіваний поворот думки. Ніби згадавши про стражденну долю країни і бездіяльність її правителів, Василь Вишиваний різко обриває свої романтичні мрії: «Ненавиджу великих дорослих людей, що, граючись, в дитинство впадають!...» (Вишиваний, 1920, с. 536–537).

Підтвердженням українськості є поезія в прозі «Моя верба». У ній є теж ряд топонімів на позначення України: Красний Луг, Покуття, Черемош, Чорногора. Василь Вишиваний звертається до образних засобів, порівняння, епітетів, залучає персоніфікацію – до ліричного героя звертаються гілля, верби, вітерець. Себе ж автор називає сином гір: «...Верба стара, здавалось, промовляла до мене, шепотіла мені свої ласки, співала гірську пісню, розповідала стару казку...З того дня став я сином гір. Там моя рідна земля. Там жити хочу і вмерти... Тужу й нудьгую за рідними горами...» (Вишиваний, 1920, с. 537).

Висновки та перспективи

Таким чином, на прикладі письменницької творчості Василя Вишиваного ми розглянули його жанрово-тематичні маркери, що підтверджують існування теми України у його творах як провідної. Ми коротко окреслили його шлях до українськості, що виявився основою його життєвого і творчого здобутку.

На прикладі збірки поезій «Минають дні...» виокремлено основні мотиви його творчості – героїка боротьби і скороминучість життя, екзистенційність і пошуки батьківщини, краса природи України та її пісні. Лексичний аналіз віршів підтвердив наратив «трагічного оптимізму» (Д.Донцов).

Спроба уявити, що поезія Василя Вишиваного покладена на музику допомогла нам у дусі запропонованих Наталією Кобрин різновидів стрілецьких пісень літературного походження виокремити серед його творів пісню-заклик, ліричний марш, пісню елегійного змісту, жартівливу, гимн-марш.

Вперше у роботі досліджено й малоформатну прозу Василя Вишиваного – три поезії в прозі, мотиви яких співпадають з творами збірки «Минають дні...». Українські символи (верба, скелі, гірська пісня, соловейко, чари ночі), а також топоніми (Карпати, Черемош, Чорногора, Гуцульщина, Покуття) рясніють на сторінках його нечисленної, але такої щирої творчої спадщини, назва якої – українськість.

Перспективою дослідження творчості Василя Вишиваного є вивчення особливостей його публіцистичних творів, надрукованих на сторінках часопису «Воля», а також аналіз його епістолярію та мемуарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Василь Вишиваний (1895–1948) – борець за незалежність України (розсекречені документи). Радіо Свобода. 30.11.2021.
<https://www.radiosvoboda.org/a/vasyl-vyshyvanyy/31536291.html>
- Вишиваний, В. (1920). Нариси. Воля. Том 1. Рік видання 2. Ч.11.
- Вишиваний, Василь (1921). Минають дні... Відень: З друкарні Мехітаристів у Відні, VII.
- Гентош, Л. (2010). Трагічна біографія у веселкових тонах. Критика. № 9–10.
- Гірняк, Н. (1956). Полковник Василь Вишиваний. Вінніпег – Канада.
- Жиленко, І. (2018). Малі жанри в українській та російській еміграційній прозі міжвоєнного двадцятиліття: компаративний дискурс: Монографія. Суми : СВС Панасенко І. М.
- Кобрин, Н. (2007). Стрілецькі пісні літературного походження: витоки та особливості жанру. Львів, 2007.
- Лазарович, М. (2003). Культурно-просвітницька діяльність Українських Січових Стрільців у роки Першої світової війни. Тернопіль: Тайп.
<https://exlibris.org.ua/lazarovyc3/r02.html>
- Лунає клич, луна грімкий. Стрілецькі пісні (2005). Упорядник Оксана Кузьменко. Львів: Інститут народознавства НАН України.
<https://nashe.com.ua/song/16325/notes>
- Новосад, Р. (1992). Василь Вишиваний, який не став королем України. Україна. № 26.
- Онацький, Є. (1965). Полковник Василь Вишиваний – Архикнязь Габсбурзький. Портрети в профіль. Чикаго: Українсько-Американська Видавнича Спілка. С. 123–153.
- Роздольська, І. (2018). Вільгельм Габсбург (Василь Вишиваний) у поетичних координатах українського і стрілецького буття. IX Міжнародний конгрес українців. Літературознавство: збірник наукових статей (До 100-річчя Національної академії наук України). Київ: Видавництво ІМФЕ. С. 253–259.
- Снайдер, Тімоті (2011). Червоний князь. Таємні життя Габсбурзького архикнязя. Пер. Павло Грицак. Київ: Грані-Т.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Timothy_David_Snyder/Chervonyi_Kniaz.pdf?
- Стрельська, Л. (2007). До життєпису Вільгельма Габсбурга (Василя Вишиваного). <https://web.archive.org/web/20070220141347/http://spilka.webua.org/library/habsburg.html>
- Сьпіваник українських січових стрільців. Відень. 1918. Заходом «Артистичної горстки». Накладом Центральної управи українських січових стрільців».
- Терещенко, Ю., Осташко, Т. (2011). Український патріот із династії Габсбургів: Науково-документальне видання. Видання друге, доповнене. Київ: Темпора.
- Хорунжий, Ю. Український полковник з династії Габсбургів. <http://www.nspu.kiev.ua>.
- Чикаленко, Є. (2015). Щоденник (1921). Київ: Темпора.

REFERENCES

- Vasyl Vyshyvanyi (1895–1948) was a fighter for the independence of Ukraine (declassified documents). Radio Svoboda. 30.11.2021.
<https://www.radiosvoboda.org/a/vasyl-vyshyvanyy/31536291.html>
- Vyshyvanyi, V. (1920). Essays. Will. Volume 1. Year of publication 2. Part 11.
- Vyshyvanyi, Vasyl (1921). Mynayut Dni... Vienna.
- Gentosh, L. (2010). A tragic biography in rainbow tones. Criticism. No. 9–10.
- Hirnyak, N. (1956). Colonel Vasyl Vyshyvanyi. Winnipeg - Canada.
- Zhylenko, I. (2018). Minor genres in Ukrainian and Russian emigration prose of the interwar twenty years: a comparative discourse: Monograph. Sumy,

- Kobrin, N. (2007). Shooting songs of literary origin: origins and features of the genre. Lviv, 2007.
- Lazarovych, M. (2003). Cultural and educational activities of the Ukrainian Sich Riflemen during the First World War. Ternopil: Type. <https://exlibris.org.ua/lazarovyc3/r02.html>
- Lunaie klych, luna hrimkyi. Striletski pisni (2005). Uporiadnyk Oksana Kuzmenko. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy. <https://nashe.com.ua/song/16325/notes>
- Novosad, R. (1992). Vasyl Vyshivany, who did not become the king of Ukraine. Ukraine. No. 26.
- Onatsky, E. (1965). Colonel Vasyl Vyshyvanyi – Archduke of Habsburg. Profile portraits. Chicago: Ukrainian-American Publishing Union. P. 123–153.
- Rozdolska, I. (2018). Vilhelm Habsburg (Vasyl Vyshyvanyi) in the poetic coordinates of Ukrainian and rifleman life. IX International Congress of Ukrainianists. Literary studies: a collection of scientific articles (To the 100th anniversary of the National Academy of Sciences of Ukraine). Kyiv.
- Snyder, Timothy (2011). The Red Prince: The Secret Lives of A Habsburg Archduke. Trans. Pavlo Hrytsak. Kyiv,
- Strejska, L. (2007). To the biography of Wilhelm Habsburg (Vasily Vysyvanyi). <https://web.archive.org/web/20070220141347/http://spilka.webua.org/library/habsburg.html>
- Songbook of Ukrainian snipers. Vienna. 1918.
- Tereshchenko, Yu., Ostashko, T. (2011). Ukrainian patriot from the Habsburg dynasty: Scientific and documentary edition. The second edition, supplemented. Kyiv.
- Horunzhy, Yu. Ukrainian colonel from the Habsburg dynasty <http://www.nspu.kiev.ua>.
- Chikalenko, E. (2015). Diary (1921). Kyiv.